Balázs Ildikó

Antha

A harmincas éveim elején furcsa kényszerképzetek gyötörtek: féltem a csipeszektől, fogóktól. Egyedül egy német kolléganőmnek mertem elmesélni, neki is csak azért, mert idegen volt: néha olyan képzetem támad, hogy fogóval letépik a mellbimbóm. Irtóztam szerszámokat kézbe venni: körömvágó ollót, csipeszt, harapófogót. Féltem, hogy megsértem a kezem, hogy megsérülök, ha érintkezem a vasakkal.

Évekkel később egy kis vasi falu régi kovácsműhelyébe látogattunk. És feltámadt az immár elfeledett irtózat: míg vezetőnk bizalmasan fogta kezébe az éles, szúrós szerszámokat, borzongtam. Azt mondta a néni: annak, aki nap mint nap ezekkel dolgozott, csak a kezéhez nőttek, s elhaladtában végigsimított egy patkolóvason.

*

Ott van a fekete asszony. A sötétség lánya.

Egy hosszú fonal nyúlik bal felé, hosszan a sötétségbe, nyúlékony fényszál. Odatapad a derekára annak a fekete női lénynek, aki akkor voltam: életem árnyoldalainak esszenciája.

Elvisz, balra megy piheszerű léptekkel, vissza a halálba, s azon túllép nagy lépéssel, mint aki alacsony kerítést lép át, vissza az életébe.

Visszafelé pereg a fonál.

A tüzes fogók, égett hús és vér szaga, a törött csontok lángoltak a máglyán, mely felemésztette azt a pépessé zúzott testroncsot, melybe egykor lelke szállt.

Gonoszság, sötétség?

Ezek világi, emberi fogalmak.

Ami képességünk határa – azt nem e világ szabja meg.

Kerékbe törés – madárszerű vijjogás, a szív még lüktet – az eszméletvesztés nem áll be, az elevenen való elégetés hozza csak meg az enyhülést – a lélek már fent időzik –, utálattal és szánalommal nézi a roncsot.

Ami hajléka volt.

Harminckét évet élt.

A sötétség lényei, akiket megidézett, akiket közel engedett magához, s mert emberi kapcsolatok nem voltak számára kedvesek – most ezek ott tartották az e világi poklokban.

Balázs Ildikó (1965, Marosvásárhely) író, újságíró, fordító. A debreceni KLTE magyar–német szakán szerzett középiskolai tanári diplomát, majd a Bálint György Újságíró-iskolában tanult. Irodalomtudományi disszertációját Wass Albert erdélyi korszakáról írta. Tanított Sárospatakon, Egerben, Nyíregyházán, jelenleg Budapesten él. Az Erdélyi Napló, a Maros megyei Népújság, a Bajai Honpolgár külső munkatársa.

Hol a pokol? – kérdezte, s megnyílt számára az átjáró. Ott időzött a pokol tornácán nap mint nap. Vajh lelke messzire ment?

A purgatóriumban időzött, s a pokolban, ha tanyát nem is ütött, megmegmerült. Mit tett?

A koncepciós perek mintájára bigott ősök boszorkánynak nyilvánították?

Hisz rőtvörös haját feketére festette, ám az mit sem ért.

Lovakon járt éjjel, s a kancák tejét kiszívta – az ellős tehén elvetélt, ha arra járt, s a fehér bárányok pöttyösek lettek hajnal hasadtával. A szürke nyúl reggelre megfeketült. S a jámbor tehén foltjai vörösen izzottak.

Garabonciás volt.

Már lány korában vonzotta a sötétség, s a homályos sarkokban összeállt egy-egy porcica, tekergett-forgott a földön, mintha apró ciklonok mozgatnák – holott csak ő bűvölte tekintetével, ablaktáblák betéve, szellő sem lebben.

Antha – lényem legmélye.

Könyveket bújt – a betűk közül előugrottak némelyek, s titkos szavakat, mondatokat, sorokat suttogtak – kinyilatkoztatásokat, melyek alapján ő acélkék szaténfátylat tett hollófeketére festett hajára, s esténként kilopózott a rozzant viskóból, ahol lakott. Hogy került oda könyv?

Elcsente. Mindent mindenhonnan magával vitt egész kiskorától. Anyja olykor visszavitte a tárgyakat, de egy idő után kellemetlenné vált az örökös bocsánatkérés, egyszer mindkettőjüket kalodába tették, pellengérre a piactéren – ott köpdöstek rájuk a békés polgárok: amott a romlott asszony a féleszű lányával.

Aztán anyja lassan nekifogott az elcsent, gyere-velem tárgyakat eltüntetni: eltüzelte a bársonyöveket, díszes csatokat, bőrszíjakat. A könyveket nem merte eltüzelni, félt a hatalmunktól, a betűk erejétől – s elásta őket a kertben a ház mögött. Éjjel ásott, s szomszédok kifigyelték. Zárkába került, a lány egyedül otthon.

Utána már csak könyveket lopott. Úgy járt be a házakba, mint kísértet, félelem vissza nem fogta, hangtalan, vörös haját újólag fektére festve diólevéllel, meglapult nyiladékban, falrésben – volt, hogy az egész család ebédelt, és senki nem vette észre – a kutyák meg sem pisszentek.

Csak a bolondok nem félnek.

Aztán elvette a maradék ételt, és továbbsuhant – bő ruhája leplében mindent magához vett, amit teste-elméje megkívánt.

Hitt a mesékben. A mézeskalács házikóban, melyben az erdő közepén jó manók laknak – azt kereste olykor –, kiszökött a várfalon. Tüzet gyújtott, s szavakat mormolt a lángok fölött, a vadak a bokrok alatt lapultak. Zsiványtanyát talált, megvárta, amíg elalszanak, elemelt tőlük ezt-azt. A maradékokból lakomázott.

Hosszan ült a tűz mellett, szította hajnalig, aztán rávizelt a parázsra, a lovak horkantak, s ő ment.

*

A városfalon túli házba egyszer tért: egy novemberi napon. Anyja még mindig a fogdán volt. Meztelenre vetkőzött behajtott ablaktáblák mögött. Vizet forralt, dézsába töltötte, s szárított liliomszirmokat szórt a vízbe.

– Ördöngösség – szól kint a suhanc, aki megleste egy kilazult s kihullt fagöcsörtön át. – Szólok a gazdámnak – s szólt.

Harmincas férfi lépett a házba – a fekete fénylény hófehéren világított mellette –, ismét a dézsa – tündéri együttlét, odakint őrjöngve dagadt a hold.

Másnap a férfi magával vitte. A mese csak addig tart, ahol a boszorkánynak nem sikerül ördögi praktikáit érvényre juttatni, véghez vinni – különben nem lenne már mese. Horrortörténet.

A fekete ruhás úr elvitte a feketévé festett hajú lányt a várkastély tornyába, tejben-vajban fürösztötte. Megvédte volna a hétfejű sárkánytól is – ám a sárkányt a lány maga áhította.

*

A sötétség birodalmának határát úgy lépte át, mint alacsony kerítést, alig néhány deszkaszálból tákoltat – s a sárkánnyal üzekedett.

Hajnaltájt tomporán a sárkány fogának nyomát viselte. Meglátta ám a herceg.

Követ kötött a lány lábára, folyóba dobta – s a kő, mint beletlen tök, lebegett a vízen.

A lány elmerült.

A herceg meg rohant utána a habokba. Tejben-vajban fürösztötte, a kastélyszoba ablakában ismét lázasan tombolt a hold.

Ám a lány egy reggelre megőszült – tüzes ördögök jártak hozzá éjjelente, azokkal üzekedett –, s reggelre magukkal vitték haja színét.

Teste megsárgult, ábrázata megnyúlt, löttyedt öregasszonynak látszott.

A herceg borzadva kelt fel mellőle; tudta, hogy kedvese nem az övé. Kérlelte, hogy a sötétség erőit távoztassa magától, maradjon vele e világon.

A löttyedt asszony tüzet gyújtott, egy hosszú nyelű csészében főzetet melegített, testén átütött a tűz, áttetsző volt: sem itt, sem ott.

A herceg félt. Érezte, hogy a sötétség rajta is erőt vesz – érezte, hogy testét, elméjét kikezdi.

Kapkodva vette fel ruháit, utána a réten hosszasan lovagolt. Vetés röpült a ló patkója nyomán – hisz magam is hányaveti, nemtörődöm,

gonosz, a paraszt vetését letiprom –, s zacskónyi pénzt dobott a kunyhó felé, ahol elhaladt.

– Szép ez a lány, de a túlvilág sugárzik át a testén, a holtak hidegsége, s amikor ölelem, szuvak percegnek, haláltánc, csontok, temető, sírkamrák. Mellette a nap sem süt, csak a hold tobzódik kölcsönvett fényében.

Hol e világ vége?

A herceg kolostorba vonult egy holdváltozásnyi időre, még tonzúrát is beretváltatott feje búbjára, hosszú fekete fürtjeit levágatta.

Miért vezekelt?

Nem látta a napot. Megvakult a fényre, már csak a hold süt neki.

S éjjelente hátrahagyott kedvese a holddal társalgott. Bezárta a kastélytoronyba. Sokemeletnyi magasságban – az ablakon rács.

Csak enni kapott, s tisztálkodóvizet. Napközben szerzetesek jártak hozzá, csöndben imádkoztak, kezét összetették, fejére főkötőt kerítettek, de minduntalan kibukott alóla egy-egy tincs vörösen izzó haj.

Az ördög mesterkedése.

– Vajh odalent is vörösen izzik? – merült fel a rangidős szerzetesben, s a lány köténye alá nyúlt. Ruháját tépkedte – tán megbolondult? –, s ott fetrengtek immár a szalmazsákon.

Egy hétig járt a sötétség asszonyához – ezalatt megfiatalodott, ábrázata kisimult, megszépült, holott a hatvanat elrúgta, dereka kiegyenesedett.

S egy hét múltán titkát meg nem gyónva, mosolyogva lógott az ablakfélfán. Halálában is szépet látott.

– Nagy kísértésnek lehettél kitéve, herceg – szólt az apát kenetteljesen a szerzetestestvér temetése végén. – Jól tetted, hogy hozzám menekültél. A gonosz boszorkányt pedig meg kell égetni! – kiáltott.

– Csak azt ne! – csúszott ki a herceg száján a rémület.

– Nos, rám bíztad magad, engedd, hogy a sötétség helyébe világosságot gyújtsunk.

– Csak őt ne bántságok – roskadt térdre a herceg –, szerencsétlen féleszű asszonyt. Hová sodort rossz sorsom, belebotlottam, megszántam nyomorúságát, magamhoz vettem…

– A sötétség vezette léped, fiam! – dördült az apát.

– Atyám, higgy nekem, saját szemeddel győződhetsz meg róla! Tégy nála egy látogatást. Megöregedett, megsárgult, úgy hagytam ott, nem tudom, hogyan csábíthatta el ilyen állapotban szerzetestársatok! Könyörgök, mielőtt elpusztítod, látogasd meg őt.

– Majd elhozatom! Láncra verve – erősködött az apát.

Két hóhérlegényt küldött érte.

Az asszonynak világított a teste, amikor cellájába benyitottak. Anyaszült meztelen állt, karjai széttárva, lábát cédamód szétvetve.

A legények zavartan keresztet vetettek, s egy leplet próbáltak rádobni, de az minduntalan lecsúszott róla, s felbukkant világító bőre.

S az a céda lyuk – hol aranylón csillogva, hol feketén tátongva – csak vonzott, mint mágnes, s a hóhérlegények estig kéjelegtek az égetnivaló boszorkánnyal.

Alkonyattájt lankadtan, láncaikat, bilincseket, vasaikat hátrahagyva támolyogtak vissza az apáthoz.

Az egyiknek a ruhája is hiányzott.

– A gonosz boszorkány álruhában szökött meg! – hangzott. Hajtóvadászat indult ellene.

*

Ám ő csak hazafelé tartott.

Forráson, mezőn át, a kutyák meg sem pisszentek, ahol elhaladt. A szarvasok csöndesen elvonultak mellette. A kopók üldözték, de közelében bizonytalanul irányt változtattak.

Aztán csak ült szobájában dermedten – a hercegre várva, hogy ismét elvigye –, amíg a herceg eszét vesztve penitenciázik a kolostorban, s az apát őrjöng.

Maga indul keresésére.

Egyenesen a várfal mögötti házba tart.

Ott egy öregasszony várja, ölében fekete macskát simogat, s a macska az apát láttán hátat domborít, fújtat, s nekiszalad az ablaktáblának, míg az apát a macska nyomában kimenekül.

A gonosz én vagyok?

A fogatlan anyóka jóságosan mosolyog, arca ezer ráncba szalad.

– Kit keresel, gyermekem? – nyekergi rekedtes hangon.

Az apát áll az ajtóban.

– Alighanem téged! Még ha átváltoztál is, ördög szajhája! – a vénasszony ruháját cibálja, de csak egy poros lópokrócot rángat.

Az apátot kiveri a hideg verejték.

Őrséggel veteti körül a házat, őrség cirkál a városfalon belül és túl. A mezőn, a forrásnál.

Míg a fénylény ott lapul egy deszkahasítékban, éjjelente kancákon nyargal, s az istállókban elapad a tehenek teje, a kutyák szűkölnek, vonítani nem mernek. S az ablakban őrülten tombol a telihold.

Furcsa éjszaka.

*

Hajnaltájt egy acélkék fátylas, süveges asszony megy az utcán.

Bársonyruhája módos asszonyra vall, de nem kíséri senki.

Bekopog a kolostor kapuján.

– A herceget kívánom látni – szól ellentmondást nem tűrőn, s a bársonyruhájából terjengő szárítottlevendula-illat nem bírja elnyomni a kénkő bűzét, mely ruhája alól szivárog orvul.

A kapuszolgálatot teljesítő barát is észrevette. Jelenti az apátnak.

– Módos asszony jött a herceghez, kíséret nélkül, és az ördög jelét hordja magán.

Az apát bebocsátja. A hölgy a lába elé térdel, kezét összekulcsolja, felnéz rá, s ártatlan, szinte bárgyú tekintete, ahogy oldalra ejti fejét, hirtelen szikrát lövell.

Az ördög incselkedése – kap észbe az apát, ám keze megállíthatatlanul nyúl a nő hóna alá, őt felsegítendő, s mire a bársonyruhás asszony feláll, az apát tenyere önálló életre kelve annak domború melleit simogatja.

Kisvártatva a cella ágyán fetreng a sötétség lénye. Csak egy-egy villanás látszik. Majd vibrál, hol a sötétség pulzál, mélyében szentjánosbogárnyi fény – hol fénygolyó lüktet az ágyon, sziluettje erős feketeség.

Sokáig küzdenek.

Fölöttük fényesen világít a kereszt – s az átszúrt szívű Jézus kisdedként leszáll róla, az ágyperemen óvatosan lépeget. Majd hirtelen összemarkolja a lepedő négy csücskét – mint apró nyulak vagy kismalacok, sivalkodnak, tusakodnak benne –, majd a mozgó, nyüszítő batyut kihajítja az ablakon, nagyot csattan az udvar kockakövén.

Egy fekete macska szalad prüszkölve a bokorba, s az apát vérző fejjel, tomporát tapogatva áll fel. Teljesen meztelen, a lepedőt kapja ágyéka elé – zavarodottan néz körül a báván bámuló szerzetesekre.

– Mint aki az égből pottyant – suttogják –, a sötétség erőt vett rajtunk.

Az apát keresztet vet, s mint akit megvertek, ballag befelé.

A fekete macska a bokorban lapul – ám a sötétség erői megunván, lassan kezdik magára hagyni –, nincs itt semmi mulatságos: egy meztelen, eszement némber kucorog a bokorban, egy szerzetesudvar konyhakertjében. Az asszony küszködve ásni kezd. A lyukba próbál beférkőzni, de az alig emberfejnyi, fejét beledugja, ráhúzza a földet.

A hajnali ügyeletes kertész kapát, ásót eldobva, keresztet hányva menekül a lilává dermedt, sovány asszonyi csontok, ágyék, tompor láttán, mely fej nélkül kiáll a földből.

Az apát egész éjjel a feszület előtt térdepelt. Tán látomása volt: az átszúrt szívű Jézus macskaügyességgel leszökött a keresztről, előtte a tenyerét áthasító vasszögeket, mint nyugalomra térő úrasszony este a gyűrűit, lehúzta, s odahagyta a kereszten, majd Ámor-szerű csecsemővé válva, a feszület előtt az ágy fejfáján lépegetett. Időnként felé duvasztotta kis kövér fenekét, s jól hallhatóan szellentett.

Az apát főlehajtva, szorosabbra kulcsolt ujjakkal mormolta az imádságot.

A rózsafüzér szemei elroppannak az ujjai között. S a kövér Amorett ismét szellent. És ismét.

– Jól táplált kisded – fut át az apát agyán –, talán túl is táplált, hisz annyi csecsemő hal éhen, akiket idehoznak hozzánk.

Gondolatai elkalandoznak, mikor a kertész üvöltve zavarja meg a csendet, a hajnali derengésben hadonászik, s a cellaablakon kifelé mutat. A felmagzott saláták, vigyorgó kelkáposztafejek közt céda asszonyi test virít.

A szeméremajkak ellenállhatatlanok: húsos vörösben s lilában izzanak a sovány lábak közt, a tompor remeg, hisz harmatozik a hajnal, s a harmatcseppek párolognak már a testen – a test tán arcra borulva?

Amire az apát gondolatát végigfuttatná, a Kisjézus kövér kis tomporát immár egész közel nyomva, arcon szellenti.

Az apát megkövülten áll.

Úgy tudta, immáron egy ideje elhagyta a vágyakozás.

És most ismét hatalmában van, mint hálóban a hal. Feltámad benne és lemegy a lépcsőn – csak a csupasz asszonyi test a szemei előtt, mely izzik a napsugarak közt, s gyöngyözve párolog.

Térdre ereszkedve egyesül a testtel. S visszatér a kilövellést követően a kijózanító szellemfény.

A kertész megkövülten nézi – keze erőtlen a keresztvetésre.

A Kisjézus vállat von, és visszamászik a keresztre, a szegeket, mint úriasszony, felkelvén ékszereit, visszahúzza.

– Az apátúr a boszorkánnyal üzekedik – fut át a kertész agyán.

Az apát kihúzza lankadt tagját, nyomában nedves-cuppogón, mint csupasz csiga nyálkája, váladék fénylik. Rőtvörös pelyheken csillan a nap.

*

Az apátúr nem lett ám öngyilkos.

A boszorkányt maga verte vasra – apja kovács volt gyermekkorában, látta eleget. Rabokat vasalt meg az apja, úgy verte rájuk a negyed- és félmázsás bilincseket.

A börtön a kolostor szomszédságában állt.

– Vajh ha átváltozik ismét macskává? – futott át rajta, és átlyukasztotta fülcimpáját. Az eszelős lény dermedten állta.

Az apátúr vérszemet kapott a kiserkenő vértől.

Apja kovácsműhelyének illata támadt fel, a sercegő-izzó vas illata, az olvadó szaru illata – a körmök, a haj égetve, a fogak reccsenése, mellbimbók letépése – üres szemüregek.

– Nem lesz belőled sohasem kovács – hallotta apját –, eredj a papokhoz ájtatoskodni. Takarodj innét, ne lábatlankodj!

– No, mégiscsak lesz belőlem kovács, pörölyt emelek, fogót, vasat izzítok. Tüzet rakok, nagy tüzet, lobogjon, mint máglya.

Az izzó nap sugarai elvakították a szemét. A szél felkapta a lángot, és tűzbe borult a máglya, a fahasábok izzottak, majd lassan roskadt a máglya. Estefelé csupán egy girhes macska remegett a leégett farakás szélén. De azt is csak a kertész látta egy pillanatra. Meg mert volna rá esküdni, hogy látta.

Az apát visszavonult cellájába vezekelni. Hetekig nem jött ki. Tehetetlen volt.

A sátán tán maga az Amorett, mely időnként arcába szellent.

– A csúf boszorkányt máglyán megégették – jelentette a kertész –, az apátúr pihen.

A herceg csak mosolygott, átöltözött, felvette hercegi ruháját, s elporoszkált kastélya felé a krumpliköveken.

A girhes fekete macska a bokor tövében várta.

*

Antha – lényem legmélye. Fekete fátyol.

Egy üvegvékonyságú létállapotban – harmadik, életveszélyes szülésem utáni hetekben – megjelent nekem. Kék üveglény, kék hagymakupolájú fejjel, türkizszín világított. Ott állt a karácsonyfával szemben a nappaliban, s én éjjelente nem mertem kimenni a fürdőbe. Féltem. Beszélt hozzám, jövőről szólt, felkészített a jövendő időre.

Szóltam a férjemnek, hogy nem merek kimenni éjjel, olykor nappal sem. Nem segíthetett.

Mitől féltem? Próbáltam beszélni vele. Megkérdeztem a nevét.

– Antha – súgta.

Ezt a nevet viselem mindannyiszor, amikor nem e világon tartózkodom.